

Verslag Eenheid van Taal in het Sociaal Domein

Inspiratiebijeenkomst Eenheid van Taal in het Sociaal Domein
Kansen en uitdagingen op maandag 12 mei 2025 in The Colour Kitchen te Utrecht

Aanleiding en doel van de bijeenkomst

Op 12 mei 2025 organiseerde het Ketenbureau i-Sociaal Domein haar derde inspiratiebijeenkomst. Dit keer waren vooral de ketenpartners uitgenodigd, zoals VWS, VNG, VECOZO, Nictiz en Zorginstituut Nederland. Maar ook partners uit andere domeinen waren aanwezig, zoals BKWI, CBS en het RIVM. Het onderwerp 'Eenheid van Taal' hoort bij 'Uniformeren Gegevens en Begrippen', één van de drie speerpunten van het Ketenbureau in 2025.

Met deze bijeenkomst wil het Ketenbureau ophalen wat er leeft en welke kansen en uitdagingen er zijn binnen het Sociaal Domein én daarbuiten op het gebied van Eenheid van Taal. De ketens verbinden en leren van elkaar staat daarbij voorop.

Sander Olsthoorn van het Ketenbureau i-Sociaal Domein heet iedereen welkom, waarna dagvoorzitter Hans Oosterkamp de eerste spreker introduceert; Jules Houben van het Ministerie van VWS.

Pitch Jules Houben

Jules is bij VWS vanuit de Wmo intensief betrokken bij 'Eenheid van Taal'. Nog voordat we eten op tafel hebben staan, maakt Jules ons lekker met een vergelijking tussen Patat, Friet en Friten. 'We bedoelen hetzelfde, maar we noemen het anders'. Daar gaat 'Eenheid van Taal' over. Vanuit een gezamenlijke kapstok met elkaar kunnen communiceren, of dat nu over inkoop, verantwoording, kwaliteit, of toezicht gaat. En daarmee de administratieve lasten beperkt houden.

En om dat te kunnen bereiken heb je spelregels nodig. Vanuit VWS erkend niet alleen dat hiervoor spelregels nodig zijn, maar ook dat zij hierin een rol hebben. Na de decentralisatie in 2015, ziet VWS anno 2025 dat aanpassingen nodig zijn op dit gebied. Dat vergt een nieuw begrip over 'stelsel-verantwoordelijkheid' en 'beleidsvrijheid', een beweging die nog wel de nodige afstemming en verdere concretisering vergt.

VWS gaat zich hiervoor de komende periode richten op het verder uniformeren van productcodes en kwaliteitseisen, het definiëren en prioriteren van 'sleutelbegrippen', de urgentie helder maken bij de betrokken partijen en aansluiten bij het programma iWlz. Juist dat laatste is belangrijk, benadrukt Jules, omdat VWS ziet dat veel zorgaanbieders zowel in het Sociaal Domein (Wmo en Jw), als in de Wlz actief zijn en veel last hebben van de onderlinge verschillen.

En is dat spannend? JA! En is het noodzakelijk? JA! Maar VWS doet het met de overtuiging dat we hiermee samen de juiste dingen doen voor een werkend en houdbaar stelsel!

Hans Oosterkamp verleidt daarna de zaal tot reacties. Hij zoekt bijval én tegengeluiden, maar vooral ook vragen. Eén van de belangrijkste vragen is welke Maatschappelijke Kosten/Baten Analyse (MKBA) VWS ziet bij al deze veranderingen en of gemeenten ook betrokken worden bij het opstellen van zo'n MKBA. Oftewel: wat hebben we te doen in het Sociaal Domein om tot Eenheid van Taal te komen? En wat levert het dan op?

Pitch Arjen Brien

Vanuit het gemeentelijk domein wordt ook aan eenheid gewerkt. Arjen Brien heeft hiervoor aan de basis gestaan van het 'Gemeentelijk Gegevens Model (GGM)'. Het GGM is een informatiemodel waarin afspraken zijn gemaakt over de semantiek van de gemeentelijke gegevens. Hierbij worden drie lagen onderscheiden: Betekenis, Structuur en Techniek. Daarmee wordt bijgedragen aan een betere samenwerking binnen en tussen de gemeentelijke ketens via gegevensuitwisseling.

Het GGM is een jaar of 6 geleden begonnen bij de gemeente Delft. Intussen zijn al meer dan 100 gemeenten bezig om het model toe te passen en daarmee data-gedreven werken mogelijk te maken. Het model groeit en verbetert continu doordat het bij steeds meer gemeenten én in steeds meer gemeentelijke domeinen wordt toegepast. Inmiddels is het GGM omarmd door de VNG en is Arjen bezig om het binnenkort een 'Pas toe of leg uit'-status te laten krijgen.

Hans Oosterkamp gaat vervolgens de zaal rond op zoek naar vragen, antwoorden en een kritische noot. Arjen kan aangeven dat de gemeentelijke uitvoeringspraktijk is meegenomen en steeds weer wordt meegenomen bij de ontwikkeling van het GGM. Dat vindt de zaal belangrijk.

Men vindt het ook belangrijk dat de softwareleveranciers worden meegenomen. Zij ondersteunen meerdere partijen, voor meerdere wetten en meerdere typen zorg. Daarmee hebben ze baat bij een verdere eenheid van taal. Maar in het pad daar naartoe hebben ze ook extra last van de gelijktijdige veranderingen. Vroeg betrekken helpt. Kunstmatige intelligentie wordt hierbij als helpend ervaren, om de verschillen en overeenkomsten te kunnen duiden én overbruggen.

Met twee kernvragen start Hans vervolgens de tafeldiscussies: Hoe verhoudt het GGM zich tot Eenheid van Taal? En hoe verhouden de standaarden in het Sociaal Domein zich tot die in de Wet Langdurige Zorg en de Zorgverzekeringswet?

Gesprekslijnen aan de discussietafels

Daarmee starten de rondetafelgesprekken aan 7 gesprekstafels. Met de aanwezige diversiteit aan achtergronden en de brede kennis en ervaring, ontstaan interessante discussies die soms diep gaan en waar veel geleerd wordt. Met een aantal gesprekslijnen vatten we de onderwerpen en de sfeer samen.

Eenheid van Taal; realiseren in de praktijk

Eén van de tafels verwacht een uitdaging bij het domeinoverstijgend uitwerken van het GGM ten opzichte van het Informatiemodel Zorg en Ondersteuning. Men verwacht (ervaart?) een babylonische spraakverwarring tussen beide domeinen. Ze geven de tip om uit te gaan van de cliëntreis en/of het proces van de zorgaanbieders, omdat dat een compleet beeld geeft van wat er in de praktijk gebeurt qua prestaties en levering. Tegelijkertijd vindt men aan een andere tafel dat het GGM ook moet aansluiten bij het dagelijks werk van de Wmo-consulent, bij voorkeur via vertaaltabels.

Aan weer een andere tafel vraagt een medewerker van Nictiz zich af hoe de begrippen in het GGM worden gedefinieerd. Nictiz heeft hiervoor een methode ontwikkeld bij 'Snomed' in relatie tot de zib's (Zorg Informatie Bouwstenen). Gelukkig liggen er al lijntjes tussen Nictiz en het GGM, dus we kunnen optimaal van elkaar leren.

Standaardiseren vanuit de ervaringen

In plaats van de informatiemodellen zelf te standaardiseren adviseert men aan een tafel om de wijze waarop ze tot stand komen te standaardiseren. Het GGM is daarvoor een goed hulpmiddel. Houd generiek wat generiek moet zijn en maak specifiek wat specifiek moet zijn. En doe dat op het juiste onderdeel van het 'lagenmodel' van Nictiz; op de data- en informatielaag. Arjen Brienens onderschrijft deze gedachte bij een tussentijdse plenaire terugkoppeling: **'Als je standaardiseert dan moet dat heel strikt, want dan creëer je juist bewegingsruimte.'**

Eenheid van Taal klinkt mooi bij standaardiseren, maar is het nu een middel of een doel? Vraagt men zich af, om vervolgens zelf het antwoord te geven. Eenheid van Taal is een middel! Maar het gaat uiteindelijk over het doel dat je met elkaar wilt bereiken. Hier moet de energie op zitten. En wat is dan het doel? Is dat alleen administratieve lastenverlichting, of ook beleidsinformatie? En is standaardisatie daarvoor voldoende? En wat standaardiseren we dan? Dat zijn de uitdagingen die we nog te slechten hebben.

En we kunnen er een filosofische vraag aan toe voegen; Gaat het om eenheid van taal of eenheid van vertaling? En als Eenheid van Taal niet 100% passend is voor iedereen. Moeten we dan blijven sturen op de uitzondering? Of is 80% genoeg? En wat gebeurt er met de 20%?

Context meenemen, hoe doe je dat?

Context is belangrijk bij het maken van definities. Bij een aantal begrippen is het nodig om vooraf met elkaar een gemeenschappelijke basis te ontwikkelen. Als voorbeeld werd aan een tafel *'wat is goede gezinshuyszorg'* genoemd. Daarmee wordt duidelijk dat bij de Eenheid van Taal óók voorliggende aspecten een rol spelen. Hiervoor moet dus ook een koppeling gelegd worden met (nog te ontwikkelen) kwaliteitstandaarden.

Bij het uitwisselen van de ervaringen komt ook herhaaldelijk naar voren dat er bij de meeste organisaties, binnen en buiten het Sociaal Domein parallelle én conflicterende trajecten lopen. Dit vraagt om een intensieve afstemming tussen, maar ook binnen organisaties, van hoog tot laag en van ministeries tot gemeenten.

En vanuit de praktijk en de ervaringen aan tafel blijkt dat je al snel domein-overstijgend te werk moet gaan, ook buiten de Zorg & Ondersteuning. Zo is bij het regelen van netwerkzorg ook het domein van wonen, schulden, onderwijs, etc. van belang. Dan wordt het extra complex om met elkaar eenzelfde taal te spreken. Het gaat immers al snel verder dan het VWS-domein.

Om toch relatief snel van start te kunnen gaan, het traject behapbaar te houden en de complexiteit binnen de perken te houden, wordt gesuggereerd dat het Sociaal Domein het beste de Wlz als 'voorbeeld' en synchronisatie-mogelijkheid kan nemen. Daar is niet iedereen het mee eens.

Regelruimte, beleidsruimte en de verschillen tussen groot en klein

Er ontstaat aan een tafel een goed gesprek over de beleidsruimte van gemeenten. Wat maakt nu dat er variëteit is in productomschrijving, productcode of tarief? Voor een aantal / alle producten is dat echt onbegrijpelijk. De stelling aan deze tafel is tegelijkertijd dat ook veel gemeenten en regio's willen

standaardiseren en uniformeren. En toch lukt dat maar moeizaam. Hierbij wordt aandacht gevraagd voor kleinere gemeenten, die vaak niet de (specialistische) menskracht in huis hebben om actief bij te dragen aan landelijke ontwikkelen en deze te vertalen naar de eigen organisatie. Met de juiste aandacht en inhoudelijke ondersteuning kan hierin veel bereikt worden, zo verwacht men.

Binnen het Sociaal Domein 'en de politiek is 'preventie' een wenkend kader, maar heeft mijn er nog weinig ervaring mee in de praktijk van gegevensuitwisseling. Hoe speelt preventie een rol in het GGM-model is dan ook de vraag. Dit leidt tot een discussie over het verschil tussen het modelleren van informatie versus het werken met het informatiemodel. Met het GGM kan je 'preventie' prima modelleren. Maar dat is natuurlijk wat anders dan dat er ook gegevens beschikbaar zijn over preventie en dat er (in de beleidsontwikkeling) actief gebruik van wordt gemaakt.

Tot slot

Er blijven nog een paar kernvragen over, die niet zo zeer over de inhoud gaan, maar wel over de organisatie er om heen.

- Wie betaalt al deze veranderingen, wie heeft het geld hiervoor?
- Welk tijdsplan heeft VWS hierbij?
- En als we beginnen met kleine stapjes, zoals geadviseerd wordt?
- Waar beginnen we dan, daar waar de grootste behoefte ligt? Bij professionals, burgers, overheid?
- Of daar waar de techniek het minst complex is en de verschillen het eenvoudigst te overbruggen?

Hans Oosterkamp heeft de hele avond meegeluisterd met alle tafels en samen met zijn eigen ervaringen in het zorgdomein sluit hij de avond af met het een dringend advies:

Vindt elkaar eerst op de inhoud, haal dan pas de belangen aan tafel.

Maakt het niet te vroeg bestuurlijk.

De bijeenkomst kreeg een hoge score: Een XX uit 5.

Wil je reageren of heb je vragen? Mail dan naar ketenbureau@i-sociaaldomein.nl